

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ט

פרשת אמור

א. המהר"ל מפראג עם פירוש הרב זלצר.

פרק כב', פסוק לא'-לג':

"ושמרתם מצותי ועשיתם אותם... ונקדשתי בתוך בני ישראל אני ה'
מקדשכם המוציא אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלוקים..."
(ויקרא כ"ב ל"א-ל"ג)

מדוע מוזכרת יציאת מצרים פעמים כה
רבות בתורה?

מדוע יציאת מצרים מוזכרת כל כך הרבה פעמים בתורה?
מדוע היא מובלטת כל כך כאשר מדובר על קיום מצוות ה'
מסביר המהר"ל:

ביציאת מצרים גופו של אדם נקנה אל ה' יתברך להיות
עבד אל ה' יתברך.
(נתיבות עולם א' ע' ק"ב)

הוה אומר: הקב"ה קנה אותנו כעבדים. היינו עבד לאדוני מצרים ועתה קנה אותנו
הקב"ה ועדין אנו עבדים! וכמו שעבד הנמכר מאדון לאדון, מצווה לעשות ככל אשר
יצונו האדון החדש כך גם אנו מצויים לקיים כל אשר יורנו הקב"ה. כך שגם אם
יאמר אדם שאינו רוצה בקיום המצוות מתוך אהבה הרי שעליו לקיים מתוך חובה
כעבד לאדונו.

"אלו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים, הרי אנו ובנינו ובנינו ובנינו משועבדים
היינו לפרעה במצרים".

היינו עבדים ואין שום סיבה שאצל אדונו החדש, הקב"ה, נראה עצמנו כחופשיים.
ומי שאינו מבין שהמצוות הם לטובתו בעולם הזה ובעולם הבא, ואינו מקיים מתוך
אהבה עליו לקיים את המצוות מתוך חובה שכן ביציאת מצרים הוא "נקנה אל ה'
יתברך להיות עבד אל ה' יתברך", כלשונו של המהר"ל.

עבדים היינו ועבדים נשארנו אך כל מי שמקיים מצוות יודע שעבדות לה' היא
ביסודה חופש אמיתי. קיום המצוות הוא שחרור האדם מכבלי יצריו וטפוח אישיותו
הרוחנית. הקב"ה רצה שנהיה עבדים לו למען ייטב לנו ולבנינו בטוב, באושר
ובחירות האמיתית.

אמור

סאלות

1. לכאורה מה הקושי בכלל?
2. תשובתו של פרשנו הנה פורמלית, היש לך תשובה אחרת?
3. מהי אותה צמדות עצמינו לקבל על עצמנו ופאה היא שונה מכל צמדות אחרת?
4. איך יתכן לומר אחר כך שאנו חופשיים ונמצאים בחירות?

* * *

כ"ב, ל"ב

ב. הרמב"ם.

פרק כב', פסוק לב': "ולא תחללו את שם קדשי"

עון זה נחלק לשלושה חלקים, שנים על הכלל ואחד על היחידים שבעם. החלק הכללי הראשון הוא, שכל מי שדרשו ממנו לעבור על אחת מן המצוות בשעת השמד, אם האנס מתכוון להעביר בין במצוות קלות בין במצוות חמורות, או מי שדרשו ממנו לעבור על עבודה זרה או גילוי עריות או שפיכות דמים, ואפילו שלא בשעת השמד הרי זה חייב למסור נפשו ויהרג ואל יעבור, ואם עבר ולא נהרג, הרי זה חילל את השם ועבר על לאו זה. ואם היה זה ברבים, כלומר, במעמד עשרה מישראל, הרי זה חילל את השם ברבים ועבר על אמרו, 'ולא תחללו את שם קדשי ועונו חמוד מאד... והחלק השני הכללי, גם כן שיעשה האדם עבירה שאין בה תאוה ולא הנאה, אלא מראה במעשיו הזילזול וההפקרות, הרי גם זה מחלל שם שמים ולוקה; ... והחלק שעל היחידים שבעם הוא, שיעשה אדם ידוע בחסידות וביושר איזה מעשה הנראה להמון שהוא עבירה ושכגון זה אין ראוי לאותו חסיד לעשותו, אע"פ שהוא מעשה מותר, והרי זה חילל את השם.

סה"מ (לא תעשה) ס"ג

סאלות

1. פרשנו מונה כאן שלושה אפשרויות של צמירה זו, התוכל לומר זאת ואיך סביר?
2. מצטט מה ההגדה היסודי ביניהם?
3. מה המיוחד בדרכי השלישית שלכאורה אינה צמירה?
4. האם היתה להוראה זו של הרמב"ם - בכלל - השפעה מצויה?

* * *

ג. ספר החינוך.

פרק כג' פסוק ו':

רצו. מצות שבייתה ביום ראשון של פסח לשבת ביום ראשון של פסח. שנתמר בו ביום הראשון מקרא קדש; ובכל-מה-שנאמר בתורה, מקרא קדש פירושו זכרוןם לברכה: קדשהו וצננו קדשתו הוא שלא נעשה בו קלאקה אלא מה-שהוא קדש באקילה, כמו שבאר הקתוב (סמות יב טו): אף אשר נאכל לקל-נקש הוא לבדו נעשה לקם. וקראנה ששבתת יום טוב נחשבת עשה, אקמם זכרוןם לברכה (שבת כה א): קאי, שבתון-עשה הוא; ולמדנו מצמה שבכל-קיום שנאמר בתורה, שבתון גבי (= אצל) יום טוב - הוא עשה, וכבר בא הרהב בתלמוד גם כן: יום-טוב-עשה ולא-תעשה.

משךשי המצנה, קדי שנחשב בענין המוצד בפס שנעשה לנו בו, ונהלל ונקאר במשקבתנו מה-שצננו קרוף הוא עליו ועשה לנו נסים בזמן שהוא; ואם קנה קאדם קרוי בקלאכות, לא קנה לו פנאי לקשב בשום דבר. ועוד נאריך בשךשה וקדינה בקלאו דאסור בקלאקה ביום טוב שבסדר זה בצורת השם. ונהנת בקל-מקום וקל-זמן בקורים ונקבות. וקעובר על זה ועשה קלאקה שלא לצורך אכל נפש - בטל עשה זה, מלבד שצבר על לא מעשה, כמו שנכתב במקומו. דיני המצנה, מתקארים ביום טוב [הלכ' יריס בייא].

סאלות

1. איך פרשנו מסביר מתוך הסטק את ההבדל בין שבתת שבת לפעיתת יום טוב?
2. מה הט "כרי המצוה" לדעתו והאם זה נוצר לכל המוצדקים?

* * *

פרק כג' פסוקים כב', כו, לו', לט', מ' :

(כב) ובקצרכם. לפי שמשבועות ואילך עיקר הקציר, והתחיל לדבר מהעומר* שהוא תחילת הקציר, הזכיר כאן לקט ופאה. לא תלקט, לעני. להזהיר עני על שלו, אפילו עני צריך להניח פאה בשדה, ואף שלא ילקט אדם לקרובו עני, אלא יניחנה לעני הנמצא ראשון, ואם עבר ולקטה לצרך קרובו, פלוגתא אם זכה לו אם לא זכה לו³¹. אני ה' אלהיכם. ולשמי ובאהבתי תרחמו את העניים, ולא להתגדל עליהם.

(כז) אך בעשור. לפי שכל החגים מקראי קודש היו נקראים לאכול ולשתות ולהתענג ולשמוח, כתב כאן: "אך בעשור" יהיה מקרא לכם היום ולהרבות בו קרבנות*, אך תענו בה' ענויים* שפירשו רבותינו³², כי יום כיפורים הוא, ותענו שיכפר הק"ב"ה] לכם עונותיכם. "אך", כמו: אבל, בכל החגים תענגו, אך ביום הכיפורים תענו. (לו) עצרת הוא. אני מעצר אתכם ביום השמיני, כמו: "ולא יעצרה הגשם"³³, אע"ג שכבר

זמן שבעה ימי סוכה עברו, אעצור אתכם יום אחד שלא תלכו עדיין; משל לאדם שהיו באים בניו להקביל פניו, פעם ראשון אמר להם: מתי תחזרו לראותי? אמרו לו עד חמשים יום. אמר להם: לכו לשלום. שנייה אמר להם: מתי תחזרו? אמרו לו: קודם ארבעה חדשים. אמר להם: לכו לשלום. פעם שלישית, אמר להם: למתי תחזרו? אמרו לו: יש לנו אונס ולא נוכל לבא עד ששה ז' חדשים. אמר להם: אם כן, תעכבו עדיין יום אחד שאשבע לראותכם מאחר שתאחרו לבא³⁴. כך ישראל כשבאים בפסח, אמר הכתוב: "ופנית בבוקר והלכת לאהליך"³⁵, שהרי תבואו בשבועות, וכן בשבועות, שהרי תבואו בסוכות, ומן הגשמים לא הטריחן הק"ב"ה] לבא עד הפסח.

(לט) אך בחמשה עשר יום. כלומר, בכל החגים תעשו שמחה, אבל בסוכות, באספכם את תבואת הארץ, שכבר אספתם כל תבואת הארץ והכל תחת מפתח ואין לכם שום מחשבה, כי אם לשמוח, כדכתיב: "והיית אך שמח"³⁶, אין לך עסק רק השמחה, וגם עבר יום הכיפורים ונמחלו עונותיכם תוסיפו שמחה על שמחתכם³⁷.

(מ) ולקחתם לכם [ביום הראשון] פרי עץ וכו'. כדי שתראו שיצאתם זכאין מבית דין, שתיראו כשרים שמוליכים בידם פירות יפות לריח טוב³⁸, וענפי עץ לטייל ותשמחו שבעת ימים לבד שמיני עצרת. אבל בפסח אתם טרודים ללקט תבואות מן השדה, כגון שעורים ושאר פירות המתבכרות, ולסמוך שדויתכם ולכך אמרתי לכם: "ופנית בבוקר והלכת לאהליך"³⁹. וכן בשבועות שהרי זמן לקיטת החטין ולשמור: אבל עכשיו הרי אתה פנוי, והוצאת מעשר שני מפירותיך, ויש לך מה להוציא בירושלים, דבר שאין אתה יכול להוציא כי אם שם, "ושמחתם לפני ה' [אלהיכם] שבעת ימים". ולקחתם. לקיחה תמה, שתהא ארבעת המינין ביחד, שארבע מינין שבלולב מעכבין זה את זה⁴⁰, ואפילו לר' יונתן* דאמר: משמע שניהם כאחד ומשמע אחד בפני עצמו⁴¹, דהא כתיב: "ולקחתם".

ni/ke

1. פרשנו מסביר לנו דין לקט לצני, התוכף לפרט?
2. מה מחדש "אק"?
3. איך פרשנו מסביר את צנין "צצרת" ומה הפה הוא מביא לכך?
4. למה בסוכות אנו מצווים צ': "אק מה"?
5. בביאורו את פסוק מ' מסביר פרשנו את סיבת דני' סוכות והסברת, מה הט?

ואיש כי יכה כל נפש אדם וגו', עד ומכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת:

הכפל מבואר ביאור רב? גם בשנותו להביא בפסוק ראשון נפש אדם ובאחרון ומכה אדם ולא אמר ומכה נפש אדם? קרוב הדבר מאד ללמוד מזה מה שדרשו חז"ל בנותן מוס בחבירו שהוא במזון. והטעם שאם יתנו מוס במכה כאשר עשה לא יהיה משפט אחד ועונש אחד בלדך לכל חוטא שהמסמא את עין חבירו אם נסמא לחנונו את עינו אפשר שימות בו וילא מזה משפט מעוקל. על כן בפסוק ראשון ידבר ברובא וממית וכתב נפש. ופסוק האחרון במכה ועושה חבורה ואינו ממיתו. וזה הלך הכתובים ואיש כי יכה כל נפש אדם ירלה שיהרגנו ויכה נפשו מות יומת. וההורג בהמה יתן לו בהמה אחרת נפש תחת נפש. אבל איש כי יתן מוס בעמיתו כאשר עשה כן יעשה לו במזון רלונו שיתן לו דמי נוקו שבר תחת שבר וגו'. ואל תחמה שלא ילוח לעשות לו מוס בדמותו בללמו לפי שא"ל ללמס כי אמנס מכה בהמה ולא להמיתה אע"פ שתמות ישלמנה יוכל לשלם אותה. אבל מכה אדם יומת רלונו אם רלונו להכות אותו דרך עונש אפשר שימות במכה ההיא ואין הדין בלדך:

ni/ke

1. אינה ינוי לפון בפסוקים רואה פרשנו את הסביר כל הנושא?
2. פרשנו מסביר כאן את הצורך להבין את הפסוקים כק עצונס הפוצצ הינו ממון, איך ולמה?
3. למה לא ניתן להצניס את הפוצצ בפצוצתו הן מצעית והן רציונית?
4. מה הדין אצל פוצצ בהמה?